

Анан'єва О.С.,

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КВАНТИФІКАТОРА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ "FEW" АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Дане дослідження ґрунтується на вивченні квантифікатора невизначеності 'few' в англійській мові на семантичному та лексичному мовленнєвих рівнях. Ми формуємо концептосферу 'few', будемо його мікро лексико-семантичне поле та виділяємо шляхи його вираження.

Ключові слова: *дефініційний аналіз, квантифікатор невизначеності, кількість, компонент значення, компонентний аналіз, концепт, концептосфера, лексема, лексико-семантичне поле.*

Данное исследование основано на изучении квантификатора неопределенности 'few' в английском языке на семантическом и лексическом языковых уровнях. Мы формируем концептосферу 'few', строим его микро лексико-семантическое поле и выделяем средства его выражения.

Ключевые слова: *дефиниционный анализ, квантификатор неопределенности, количество, компонент значения, компонентный анализ, концепт, концептосфера, лексема, лексико-семантическое поле.*

The present research is based on the study of lexeme 'few' in the English language on lexical and semantic levels of the language. We model the conceptual system of 'few', build its micro lexico-semantic field and define the ways of its verbalization.

Key words: *componential analysis, concept, conceptual system, definitional analysis, lexeme, lexico-semantic field, meaning component, quantity, vagueness quantifier.*

Становлення та зміст категорії кількості, будучи об'єктивним відображенням світу засвідчує значний прогрес у розвитку абстрактного мислення людини. У лінгвістиці ця категорія представлена як єдність двох протилежних понять: визначеної та невизначеної кількості. Категорія числа в англійській мові виражається здебільшого за допомогою числівників та квантифікаторів невизначеності. Квантифікатори належать до підрозділу детермінативів. Вони надають нам інформацію стосовно кількості іменника, перед яким вони вживаються в іменникових словосполученнях. Основна різниця між числівниками та квантифікаторами полягає в тому, що попередні виражають точну кількість речей, а останні – не виражають певного числа предметів (речовин чи речей). Терміном "квантифікатор" позначаються слова: *all, any, each, either, every, (a) few, half, (a) little, many, more, much, none, some, several* та деякі інші, семантика яких відзначається узагальненістю, оскільки вони позначають неконкретну кількість. У сучасній лінгвістиці проблему визначеності класу квантифікаторів вирішують у два способи: квантифікатори – це самостійна частина мови (С.А. Жаботинська) або квантифікатори та числівники належать до одного класу слів (А.А. Молчанов). На нашу думку, слова-квантифікатори в англійській мові є єдиною гомогенною системою, яка є особливим, спеціалізованим засобом вираження кількісних відношень. Основними критеріями виділення цих слів в окремий клас є, у першу чергу, ознака "невизначеної кількості", яка характеризує одиниці цієї групи, та властиві їм дистрибуції.

Вивчення процесу квантифікації в мові почався з робіт Барвіса та Купера (1981), Хіггіботама та Мея (1981), Кінана та Ставі (1986). Продовжили дослідження цього процесу за надбаннями попередників такі вчені, як Дж. Ченел (1990), К. Бах (2000), Л.Метьюсон (2001), М. Куп Гланзберг (2004), Н. Арутюнова (2005), В. Левицький (2004), Б. Тошович (2005) Л. Грижак (2008) та інші. До цього часу не було проведено концептуального аналізу та не було побудовано концептуальної системи квантифікаторів невизначеності англійської мови.

Квантифікатори – слова, що позначають кількість, постійно знаходяться у центрі уваги вітчизняних (Л.Г. Акуленко (1975), І.О. Бодуен де Куртене (1868), Л.М. Грижак (2008), С.А. Жаботинська (1999), О.М. Медвідь (1983), А.А. Молчанов (1994), В.В. Левицький (2005), В.З. Панфілов (1977), О.М. Пешковський (1956), С.О. Швачко (1981) та зарубіжних лінгвістів (К. Bach (2000), G. Carden (1974), M. Coop Glanzberg (2004), S. Greenbaum (1982), V. Hall Partee (1975), G. Lakoff (1980), D. Lightfoot (1999), L. Matthewson (2001), R. Quirk (1982).

Наше дослідження базується на вивченні квантифікатора невизначеності 'few', моделюванні концептуальної системи та побудові лексико-семантичного поля 'few'. Ми проводимо дослідження на лексичному, граматичному та семантичному мовленнєвих рівнях.

Метою даної статті є системне дослідження семантики квантифікатора невизначеності 'few', щоб виявити дистрибутивні особливості його вживання та виокремити компоненти лексичного значення досліджуваного квантифікатора. Все це дасть нам можливість змоделювати концептосферу 'few'.

Актуальність дослідження полягає в проведенні інтегрального семантичного аналізу квантифікатора невизначеності англійської мови 'few'.

Об'єктом дослідження є квантифікатор невизначеності 'few' у мовній компетенції. Предмет аналізу – функціональні, семантичні та функціонально-семантичні відношення квантифікаторів у системі мови.

Концептосфера квантифікатора невизначеності 'few' пов'язана з наступними словами та виразами: *hard, many, some, numerousness, numerosity, multiplicity, a few, a couple of, fewer, fewness, hardly, elite, elite group*. Графічно концепт 'few' представлений на Рисунку 1, де кожен овал означає слово, яке утворює концептосферу 'few'.

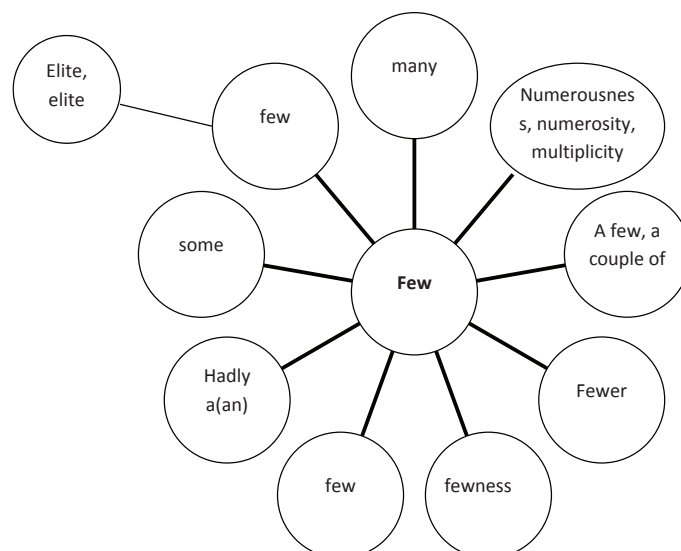

Рисунок 1. Концептосфера квантифікатора 'few'

Рисунок 1 включає в себе іменники (elite, elite group, few, fewness, numerousness, numerosity, multiplicity) та прикметники (hardly, few, few, a couple of, fewer, some, many). Всі слова зображені навколо 'few' об'єднані спільним значенням, а точніше, компонентом значення: hardly, few, a few, fewer, fewness, numerousness, numerosity, multiplicity, some, a couple of, a few; крім слова 'many', яке є протилежним за значенням до 'few'. Таким чином представлена концептосфера квантифікатора невизначеності 'few'.

Дефініційний аналіз словникових значень квантифікатора 'few' представлений нижче необхідний для подальшого аналізу компонентів значення квантифікатора невизначеності 'few'. Сферою нашого дослідження ми визначили наступні тлумачні словники англійської мови: Oxford Advanced Learner's Dictionary (2005), Encarta Dictionary (2009), Collins Dictionary (2006) та Webster Dictionary (2009). Ми систематизуємо словникові значення квантифікатора невизначеності 'few' для подальшого аналізу компонентів його значення, тобто проведення компонентного аналізу.

Виокремлено словникові значення лексеми 'few', які зустрічаються у досліджених словниках і вони є наступними:

- A small number of; hardly any;
- Limited number;
- A few/some, though not many;
- At great intervals; widely spaced;
- Not abundant; scarce;
- (fewer) Not as many as;
- (the few) Used with a plural verb to mean "a small group of people".

Компонентний аналіз проводиться для визначення компонентів лексичного значення слова. Для цього також необхідне дослідження тлумачних словникових значень, у нашому випадку значень квантифікатора невизначеності 'few', для виокремлення компонентів його лексичного значення у тлумачних словниках, які ми використовували у дефініційному аналізі. Результати компонентного аналізу квантифікатора невизначеності 'few' представлені у Таблиці 1.

*Таблиця 1
Компонентний аналіз лексеми 'few'*

	The meaning of the lexeme	Oxford Advanced Learner's Dictionary	Encarta Dictionary	Collins Dictionary	Webster Dictionary
1	a small number of; hardly any	+	+	+	+
2	Limited number	-	+	-	-
3	A few/some, though not many	+	+	-	-
4	at great intervals; widely spaced	-	-	+	-
5	not abundant; scarce	-	-	+	+
6	(fewer) Not as many as	+	-	-	-
7	(the few) used with a plural verb to mean "a small group of people"	+	-	-	+

З Таблиці 1 ми бачимо, що у словниках чотири рази зустрічається такий компонент лексичного значення квантифікатора невизначеності 'few', як 'a small number of; hardly any'. Він присутній у всіх досліджуваних тлумачних словниках. В той час, як інші компоненти з'являються у двох тлумачних словниках англійської мови: 'not abundant; scarce', '(the few)used with a plural verb to mean "a small group of people", 'a few/some, though not many'. Найрідше ми зустрічаємо такі компоненти значення, як '(fewer)not as many as', 'at great intervals; widely spaced', 'limited number' лише по одному разу у досліджуваних словниках.

Наступний крок нашого дослідження – це побудова мікро лексико-семантичного поля квантифікатора невизначеності 'few', що дасть нам змогу показати, що даний квантифікатор виражає неозначену кількість (Рисунок 2).

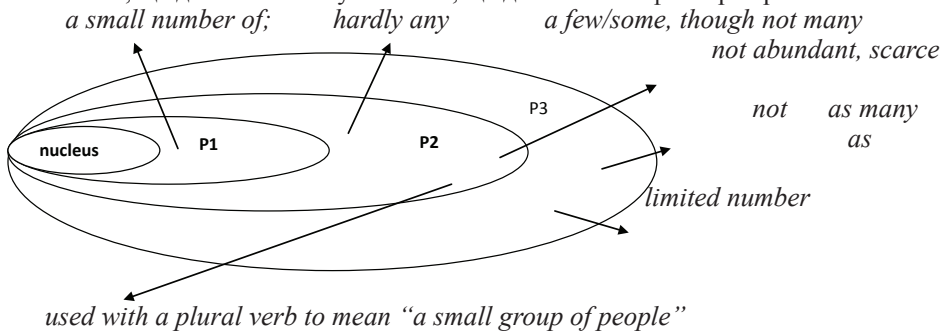

Рисунок 2. Мікро лексико-семантичне поле 'few'

Лексема 'few' є ядром даного поля, а інші конституенти його значення формують периферію лексико-семантичного поля. Компонентний аналіз квантифікатора невизначеності 'few', представлений у Таблиці 1, показує частоту вживання зареєстрованих словникових компонентів значення, а Рисунок 2 демонструє мікро лексико-семантичне поле квантифікатора 'few'.

Ядро представлене квантифікатором 'few', а периферія – компонентами значення квантифікатора: a small number of; hardly any; limited number; a few/some, though not many; at great intervals; widely spaced; not abundant; scarce; (fewer)not as many as; (the few)used with a plural verb to mean "a small group of people".

Найближче до ядра знаходяться такі компоненти значення як 'few' та 'a small number of; hardly any' і вони формують перший рівень периферії (P 1), а компонентами 'not abundant; scarce', '(the few)used with a plural verb to mean "a small group of people", 'a few/some, though not many' представлений другий периферійний рівень (P2); компоненти '(fewer) not as many as', 'at great intervals; widely spaced', 'limited number' розташовані на крайньому рівні периферії (P 3).

Для сполучуваності квантифікаторів невизначеності в англійській мові характерні деякі правила, які зумовлюють використання квантифікаторів у іменникових словосполученнях, залежно від валентності іменників перед якими вони вживаються. Квантифікатори є детермінативами та займенниками, які виражають кількість та їх функції в реченні можна умовно поділити на три групи. Квантифікатори, які є детермінативами, виступають у іменниковому словосполученні у ролі пре-детермінатива (як 'all'), інші ж виконують функцію центрального детермінативна (як 'some'), а третя група вживається у ролі пост-детермінативів (як 'many').

Перцептивна модель розглядає використання квантифікаторів невизначеності з урахуванням контекстуальних факторів, які так чи інакше впливають на вживання квантифікаторів невизначеності. Таким чином, вибір і використання квантифікатора невизначеності 'few' в англійській мові у більшості випадків залежить від комунікативної цілі мовця. Так, наприклад, візьмемо два речення і порівняємо їх комунікативний акцент.

1. *A few* people went to the cinema. They liked the movie.
2. *Few* people went to the cinema. They preferred the restaurant.

Вибір вживання між квантифікатором *a few* і іншим – *few* полягає у різному фокусуванні уваги. *A few* вжите для акцентування саме походу в кіно (went to the cinema), коли *few* переключає увагу на людей, які не пішли в кіно (they preferred the restaurant).

У реченні квантифікатор невизначеності 'few' часто функціонує в ролі іменникового детермінативна, наприклад:

1. *A few* times she had seen her at the piano in the parlour; and not infrequently had heard her play (T. Dreiser).
2. Elizabeth thanked him from her heart, and then walked towards a table where *a few* books were lying (J. Austen)

Квантифікатор невизначеності 'few' може також вживатися перед конструкцією з прийменником of, наприклад:

1. *By all that I have ever read, I am convinced that it is very common indeed, that human nature is particularly prone to it, and that there are very few of us who do not cherish a feeling of self-complacency on the score of some quality or other, real or imaginary (J. Austen).*

2. *Deprived of his position, and struck by a few of the involved and baffling forces which sometimes play upon man, he would have been as helpless as Carrie – as helpless, as non-understanding, as pitiable, if you will, as she (T. Dreiser).*

Інша функція квантифікатора невизначеності, яку він виконує у реченні є означення чи предикатив, наприклад:

1. *The muscles so held irritated a few nerves, and now a vague scene floated in on the drowsy mind (T. Dreiser).*
2. *At length, every idea seemed to fail him; and, after standing a few moments without saying a word, he suddenly recollected himself, and took leave (J. Austen).*

На основі вище проведеного дослідження, тобто проведених концептуального, дефініційного та компонентного аналізів, ми можемо зробити висновок, що квантифікатор невизначеності 'few' виражає неозначену кількість, більш того найпоширенішим компонентом значення лексеми 'few' є 'a small number of; hardly any'. Нами побудо-

вано мікро лексико-семантичне поле квантифікатора невизначеності 'few', що дасть нам змогу показати, що даний квантифікатор виражає неозначену кількість.

ване мікро лексико-семантичне поле, структуровані лексичні компоненти значення та сформована концептосфера квантифікатора невизначеності ‘few’.

Результати, представлені у даній статті надають матеріал для подальшої побудови функціонально-семантичного поля лексеми ‘few’.

Література:

1. Арутюнова Н. Д. Проблема числа : Сб. Логический анализ языка. Квантификативный аспект языка / Арутюнова Н. Д. – М. : Индрик, 2005. – С. 5-21.
2. Грижак Л. Детермінація та індикація в системі англійської мови / Грижак Л., Николаєва Т. // Актуальні проблеми романо-германської філології в Україні та Болонський процес : Матеріали Міжнародної наукової конференції (24-25 листопада : 2004). – Чернівці : Рута, 2004. – С. 64-66.
3. Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике / Левицкий В. В. – Черновцы : Рута, 2004. – 190 с.
4. Тошович Б. Квантитативная категоризация и категориальная квантификация : Сб. Логический анализ языка. Квантификативный аспект языка / Тошович Б. – М. : Индрик, 2005. – С. 104-126.
5. Wiese H. Numbers, language, and the human mind / Wiese H. – Cambridge University Press, 2003. – 239 p.